

20. L'ADVERBI I LA NEGACIÓ

20.1. CARACTERISACIÓ

És una categoria que ha suscitat moltes dificultats a l'hora de ser definida pels gramàtics. Prova d'açò és que ha segut tractada com una categoria heterogènea en la que s'han inclòs elements de naturalesa ben diversa. No obstant, tant Fullana (1915)²⁷⁴ com Guinot²⁷⁵ (1987) foren capaços de definir dos de les seues traces més característiques: la seua funció modificadora i l'expressió de la circumstància de l'acció verbal.

Esta caracterisació de l'adverbi dona conte del comportament de molts dels elements tradicionalment inclosos en el grup, pero no és suficient per a delimitar unívocament la categoria, puix hi ha paraules d'unes atres categories gramaticals, com ara els substantius, que també poden realisar la funció de complement circumstancial (*El nou jugador de l'equip serà presentat el divendres*), que modifiquen o incidixen sobre el significat verbal (*Conduir un coche* → **Conduir un bolígraf*) o que relacionen dos elements oracionals (*La donació de la parcela al veí*).

Més pròpiament definirem els adverbis com una classe de paraules, sense flexió de gènere i número, que establix una predicació secundària, açò és, que modifica una relació sintàctica prèvia indicant les circumstàncies que volten la predicació primària. Aixina, en l'oració *Aleixandre rega amorosament les plantes primer diem que Aleixandre rega les plantes* i sobre esta base anterior descrivim la manera còm les rega per mig de l'adverbi *amorosament*.

Ademés de modificar una relació sintàctica prèvia a través del verp, els adverbis també poden modificar un adjectiu (*Ha construït una casa molt gran; És molt simpàtica*), un atre adverbi (*Viu molt llunt*), un substantiu (*Inclús el gos pareix enfadat en ell*), i també un sintagma preposicional (*Va conseguir lo que volia pràcticament sense esforç*).

Respecte de la forma, els adverbis prototípics, els acabats en *-ment*, són invariables; en canvi, alguns adverbis de modo, temps, lloc i cantitat estan somesos a variació morfològica per mig de sufixos diminutius (*espayet, poquiu, lluntet...*), prefixos intensius (*rebé, requetebó, remalament...*) o grau superlatiu (*tardíssim, lluntíssim, millor, pijor...*).

Segons acabem d'indicar, els adverbis prototípics són els acabats en *-ment*, els únics que constituïxen un inventari obert, no reduible a un llistat tancat de paraules. Com a adverbis prototípics que són, per una banda presenten tots els significats de la categoria (temps: *pròximament*; cantitat: *abundantment*; diferenciació: *únicament*;

²⁷⁴ *Gramática elemental de la llengua valenciana*, València, Centre de Cultura Valenciana.

²⁷⁵ *Gramatica normativa de la llengua valenciana*, València, Lo Rat Penat.

lloc: *diagonalment*, etc...); per una altra, en la majoria indiquen el valor central i típic de la categoria adverbial, el de manera.

En conclusió, podem caracteritzar la categoria adverbial conjuntament per la seua funció, predicació secundària, i pel seu significat: són la classe de paraules que indiquen la noció de modo.

20.2. INVENTARI: CLASSES FORMALS D'ADVERBIS

Fullana (1915) distingeix entre adverbi primitiu, aquell que no procedix d'una altra paraula de la mateixa llengua (*prop*, *llunt*, *ahir*, *demà*...), i adverbi derivat, aquell que es forma a partir d'una paraula primitiva (*tranquil* > *tranquilament*, *curiós* > *curiosament*, etc...). Com l'adverbi es caracterisa per la seua funció de predicació secundària, significativament la gran majoria d'adverbis són morfològicament secundaris, és dir, derivats.

També fa una altra distinció formal entre adverbis simples, els formats per una sola paraula (*sempre*, *alegrement*...), i els composts, corresponents a locucions adverbials: *de sobines*, *a bacs*, *a trossos* i *a mossos*...

L'heterogeneïtat de la categoria determina diverses classes d'adverbis respecte de la forma:

20.2.1. Els adverbis en *-ment*

Són els més numerosos i l'únic grup de la classe que constituïx una classe oberta. La majoria són adverbis de manera (*clarament*, *ràpidament*...), però, segons s'ha senyalat, com a adverbis prototípics que són, cobrixen tots els significats de la categoria: lloc (*verticalment*), temps (*recentment*), modalitat (*provablement*), quantitat (*escassament*), distinció (*únicament*) i interlocució (*efectivament*).

Les formes en *-ment* resulten d'un procés d'adverbialització morfològica consistent en afegir la terminació *-ment* a un adjectiu en forma femenina, en el cas de que siga variable, ja que el substantiu MENS (>*ment*) era femení en llatí:

rara + *ment* = *rarament*

provable + *ment* = *provablement*

comuna + *ment* = *comunament*

Quan apareixen coordinats diversos adverbis en *-ment*, en valencià a soles farem aparéixer la terminació en *-ment* en el primer adverbi de la sèrie (*Treballaven perfectament i ràpida*), d'acort en la nostra tradició clàssica i a diferència del castellà (“*Trabajaban perfecta y rápidamente*”) i del català, que actualment tendix a repetir la

terminació. També és possible la coordinació per mig de perífrasis, com *Treballaven de manera perfecta i ràpida*:

“...vos fem, que **salvament e segura** vós puscats tornar...”²⁷⁶

“*Los ambaixadors poden venir **salvament i segura***”²⁷⁷

“*Mesquinament / e amagada*”²⁷⁸

No obstant, en el cas de combinar-se tres o més adverbis en *-ment*, o si la seqüència d’adverbis complementa un adjectiu, és preferible que tots apareguen complets: *un fet fonamentat històricament, llegalment i socialment; un partit polític clarament i indiscutiblement valencià*.

20.2.2. Els adverbis curts

És un grup menut format per un grapat d’adverbis de manera, provinents de certs adjectius fixats en masculí singular (*alt, baix, clar, diferent, dret, dur, flux, fluxet, fix, fondo, fort, llauger, original, mal, ras, recte, tòrt...*).

Normalment el seu us està reduït a la combinació en certs verps d’orage, de llengua, de direcció o d’acció física de persona: *plou fort, parla alt, gemeca fluxet, treballa dur, vola alt, vist original, alena fondo, pixa alt, camina llauger, reballa fort, mira tòrt...* En ocasions estos adverbis curts conformen junt en el verp una expressió de sentit unitari: *filar prim, parlar clar i ras, saber mal, jugar brut...*

20.2.3. Els adverbis en -s

Alguns adverbis marquen el seu caràcter adverbial afegint una *-s* que no estava present en llatí: *ans, abans, mentres, mentrimentres, sols, corrents* (“a pressa, de correntella”).

20.2.4. Adverbis deíctics

Un atre grup formal està format pels deíctics adverbials, denominats aixina perque funcionen com els demostratius, puix les seues indicacions depenen de la posició del YO enunciator. Poden indicar deïxis local: *ací, ahí, allí* o *allà*; deïxis temporal: *ara*; i

²⁷⁶ Anònim. *Llibre de la Cort del Justícia de València*. 1280

²⁷⁷ Joanot Martorell. *Tirant lo Blanch*. 1490

²⁷⁸ Jaume Roig. *Espill*. 1460

inclús senyalament de manera, per mig de *aixina*: *Fes-ho aixina, com me veus fer-ho a mi ara.*

20.2.5. Adverbis primitius situacionals

Hi ha una classe d'adverbis que, sense ser deíctics, se caracterisen perque són tèrmens morfològicament primitius, és dir, que no deriven d'una atra paraula de la mateixa llengua. Semànticament molts d'estos adverbis primitius (*demà, llavors, ya, encara, pronte, tart...*), més que afegir una predicació secundària, situen la principal en relació a algun element del context (temps, lloc...), de manera que no són adverbis prototípics. Tenim quatre classes d'adverbis situacionals:

- a) adverbis situacionals locals: *davant, darrere, dins, fòra, baix, dalt, prop, llunt, damunt, davall* (o *devall*)...
- b) adverbis situacionals temporals: *llavors; sempre; en acabant; despuix; prop; llunt; a sovint;*²⁷⁹ *demà; despusdemà; despusdemà no, l'atre; ahir; despusahir; despusahir no, l'atre;*²⁸⁰ *anit; despusanit...*
- c) adverbis situacionals de qualitat: *be, mal.*
- d) adverbis situacionals de quantitat: són els adverbis procedents dels quantificadors, els quals, quan són variables, apareixen fixats en est us en la forma singular masculina (*molt, poc, prou, massa, casi, apenes, gens...*): *camina poc, menja prou, apenes beu, casi plora, treballa massa...* A diferència dels anteriors, estos adverbis, además de modificar directament la predicació verbal (*beure prou*), poden també incidir sobre un adjectiu o un altre adverbi (*poc alta, molt llunt, prou trista...*).

S'inclouen dins dels situacionals els adverbis preposicionals, caracterisats perque admeten una construcció paralela en la que rigen un substantiu per mig d'una preposició (*dins, fòra, dalt, baix, enfront*): *La jaqueta està dins; La jaqueta està dins de l'armari.*

²⁷⁹ En la llengua clàssica solia usar-se “*sovint*” sense la preposició *a*. Hui és “*a sovint*” la forma habitual.

²⁸⁰ Des d'un punt de vista cognitiu és més important l'ubicació temporal en el futur que no en el passat i això es reflectix en valencià en que és molt més freqüent la referència futura de tres dies per mig de *despusdemà no, l'atre*, que no la referència passada de tres dies per mig de *despusahir no, l'atre*. Significativament, els nostres gramàtics (Fullana, 1915; Guinot, 1987; i Fontelles, 1996) arpleguen, junt a *despusdemà no, l'atre* la variant *despusdemà l'atre*, pero no existix variant per a la referència passada de *despusahir no, l'atre*.

20.2.6. Locucions adverbials

Finalment, un altre grup formal és el constituït per les locucions adverbials, agrupacions formades per més d'una paraula dotades d'un significat unitari de caràcter adverbial (*a bacs, a estall...*). Aixina, *Obri la porta de bat a bat* equival a *Obri la porta completament*.

20.3. CLASSIFICACIÓ FUNCIONAL

Els adverbis prototípics, els acabats en *-ment*, poden incidir sobre molts diversos nivells de l'enunciat. Segons el seu àmbit d'acció, se poden classificar en diversos grups:

20.3.1. Adverbis oracionals

Els adverbis oracionals no sobrepassen mai l'àmbit de l'oració en les seues modificacions. Poden incidir sobre el subjecte, el predicat, la relació entre subjecte o predicat, o la relació entre el verb i els seus arguments.

En *El mege exercí professionalment la seua faena*, l'adverbi *professionalment* incidix tant sobre el mege (mege professional) com sobre el verb (treballar professionalment), i també sobre el resultat del treball (faena professional). En *El treballador, prudentment, no digué res*, l'adverbi afecta únicament al subjecte i no al predicat, fins al punt que no es veu afectat per la negació. Els dos són adverbis oracionals perquè el seu àmbit d'actuació es queda dins de l'oració en ambdós casos: en el primer modifica la relació del verb en els seus arguments, mentre que en el segon modifica exclusivament el constituent subjecte de l'oració.

20.3.2. Adverbis textuais

Els adverbis textuais actuen sobre la disposició de l'informació en un text. Són de dos classes: els adverbis temàtics fan referència a l'orde dels elements en el text (*primerament, seguidament, consegüentment, finalment...*) o fan explícit l'àmbit dins del qual resulta vàlit l'enunciat (*políticament, històricament, culturalment, lliteràriament...*); per la seua banda, els adverbis focalisadors resalten un element de l'enunciat per la seua importància informativa (*inclús, precisament, especialment, només, principalment, sobretot*):

Seguidament parlarem dels efectes del canvi climàtic (adverbi temàtic).

Lliteràriament el Regne de València ha tengut una producció de primer nivell (adverbi temàtic).

El divendres eixirem tots de festa, excepte Chimo, que és molt semat (adverbi de focalisació).

20.3.3. Els adverbis enunciatius o adverbis d'actes de parla

Relacionen un enunciat en les diverses situacions del món en les que el dit enunciat se produïx, senyalant, per exemple, l'actitut de l'emissor quan parla (*sincerament, francament, honestament, en sinceritat...*); les conseqüències de l'enunciat (*lamentablement, per sòrt, per desgràcia, feliçment, afortunadament...*); i la forma o el contingut de la construcció de l'enunciat per part de l'emissor (*breument, en resum, planament...*). També poden situar l'enunciat en un món possible concret (*necessàriament, realment, verdaderament, segurament, probablement, possiblement...*).

Generalment van entre pauses, puix en cas contrari poden confondre's en adverbis oracionals de manera:

Francament, estic cansat de que sempre li balles els nanos.

Breument: la festa fon un gran èxit.

20.4. CLASSIFICACIÓ SEMÀNTICA

Les diferents classes cognitives o semàntiques dels adverbis naixen, com les atres categories gramaticals, del mateix acte de parla.²⁸¹ Tot acte de parla se produïx en un lloc i un temps determinat, de manera que tenim adverbis de *lloc* i de *temps*; és emés per un parlant, qui expressa la seua actitut subjectiva per mig dels adverbis de *modalitat*, i es dirigix a un oyent, establint una relació YO-TU els matisos de la qual s'expressen per mig dels adverbis de *interlocució*.

Ademés, en tot acte de parla és necessari considerar les nocions de pluralitat i de distinció; el concepte de pluralitat permet, per exemple, opondre un receptor singular (TU) a un atre plural (VOSATRES) i està en la base dels adverbis de *cantitat*; i, per últim, la noció de distinció permet diferenciar cada u dels elements que conformen una unitat plural com NOSATRES, possibilitant l'oposició entre un us de NOSATRES que inclou al receptor (per exemple, quan Pere li diu a Maria: *Nosatros [Pere i Maria] vivim en Alacant i sabem quànt costa trobar lloc per a aparcar*) i un atre que l'exclou, com quan Pere li diu a Joan: *Nosatros [Pere i Maria] vivim en Alacant, pero tu vius en un poble i ho tens més fàcil*. En conseqüència, tenim també adverbis de *distinció* que singularisen o identifiquen un element dins d'un conjunt. Ad

²⁸¹ Vore Á. López García, *Gramática del español*, volums 2 i 3.

estes classes s'han d'afegir els adverbis prototípics, els *de manera*, relacionats en l'enunciat, és dir, en lo que no és ni YO ni TU dins de l'acte de parla.

Distinguirem, per tant, les següent classes semàntiques d'adverbis:

- a) Adverbis de lloc: *Treballa **dalt**. Alça-ho **dins**.*
- b) Adverbis de temps: *Se gita **pronte**. Ara no m'abellix anar.*
- c) Adverbis de modalitat: ***Potser** demà em quedaré en casa tot lo dia.*
- d) Adverbis de manera: *El tractà **cruelment**. Ho va vore **de gaidó**. Ves en conte en eix equip, perquè juga **brut**.*
- e) Adverbis de quantitat: *No menja **gens**. Parla **massa**.*
- f) Adverbis de distinció: *Tots demanaren cervesa, **excepte** Pere; Tots els espectadors se quedaren dormits, **inclús** Ampar, que s'havia alçat tart; Ha augmentat el consum de drogues, **sobretot** de cocaïna.*
- g) Adverbis d'interlocució:

A.- Demà anirem a passejar per la platja.

*B.- **D'acort**. Tinc moltes ganes d'anar.*

20.4.1. Els adverbis de lloc

Els adverbis de lloc s'estructuren essencialment en un eix vertical primordial (*dalt/baix, damunt/davall, amunt/avall*), un eix transversal (*davant/darrere, avant/arrere*) i un eix horisontal (*al costat de: a la dreta de/a l'esquerra de*).

- a) En l'eix vertical la part superior permet una distinció entre *damunt*, que indica contacte físic, i *dalt*, que simplement fa referència a una ubicació superior i no indica necessàriament contacte. Podem usar *dalt* encara que hi haja contacte sempre que no siga rellevant; quan és important senyalar el contacte usem *damunt*:

*Ves en conte: t'has assentat **damunt** del teleinterruptor de la tele (contacte).*

*Ha deixat l'olla **damunt** del plat i l'ha trencat (contacte).*

*No deixes les claus **damunt** d'esta taula tan delicada (contacte).*

*Esta calor és tan humida que no puc llevar-me la suor de **damunt** (contacte).*

*Té un retrat de son pare **dalt** del llit (sense contacte).*

*Si tens fret, tens una manta **damunt** del llit (en contacte: la manta descansa, segurament plegada, sobre el llit).*

*Si tens fret, trobaràs la manta **dalt** / **damunt** de l'armari* (ací és possible usar tant *dalt* com *damunt*, pero lo més normal és usar *dalt*, ya que lo important és indicar la localisació general de la manta per a que l'oyent la trobe, no el fet de que la manta descanse sobre l'armari).

*Mira dins de l'armari: trobaràs la tovalleta **dalt*** (en la part alta de l'armari, no *damunt* d'ell).

*Fa fret per a eixir al carrer: posa't un abric **damunt*** (i no *dalt*; com *dalt* no indica necessàriament contacte no es pot aplicar a la roba que u es posa en el cos).

*El chiquet de **dalt** no para de destorbar jugant a les boletes* (sense contacte).

*La llàntia està just **dalt** de la taula, per això t'hi veus tan be* (sense contacte: està en el trespol).

És arcaica i ya no s'utilisa la forma *dessus* (“damunt”), usada encara en el sigle XVIII per a remetre a l'informació apareguda anteriorment en un text. Actualment utilisem en eixe valor textual les formes *més amunt* o *dalt*.

- b) En l'extrem inferior de l'eix vertical encontrem tres formes: *baix*, *davall* (o *devall*) i *avall*.²⁸² A diferència de l'oposició entre *dalt* i *damunt*, els membres de la parella *baix/davall* no es diferencien per la presència o absència de contacte.

Baix és el terme general no marcat i indica ubicació en la part inferior, com a antònim de *dalt*. En canvi, *davall* senyala específicament posició inferior per relació a un altre element. Com a forma no marcada de valor general *baix* pot substituir a *davall* en qualsevol context, pero no al contrari. Observem l'us d'estos adverbis en els següents exemples (recordem que l'asterisc davant d'una oració indica que és gramaticalment incorrecta):

*No poguérem caçar el ratolí perque es ficà **davall/baix** del llavaplats.*

*No m'agraden les altures, me quedaré ací i sentiré tocar les campanes des de **baix**.*

*No m'agraden les altures, me quedaré ací *i sentiré tocar les campanes des de **davall** del campanar.* (L'oració és inacceptable perque *davall* significa “baix de”, no “en la part baixa”, i és evident que l'interlocutor pot esperar al parlant al peu del campanar, en la part baixa, pero mai ficat baix del campanar).

*Yo pujaré a l'andana: *tu espera'm ací **davall*** (com en l'exemple anterior, l'oració és inacceptable perque *davall* implica “baix de”, hauria de dir *Tu*

²⁸² Algunes fòrmules jurídiques (*sots pretext*, *sots pena*, *sots condemna*) conserven l'us clàssic figurat de la preposició arcaica *sots* (“baix de”): “*Empero yo vull e man que no sia negú, sots pena de la vida*”, *Tirant lo Blanch*. En canvi, la forma *sota* hui és aliena al valencià.

espera'm ací baix).

*S'assentà **baix/davall** del pi buscant l'ombra.*

*Mira dins de l'armari: trobaràs la tovalleta **baix** (en la part baixa).*

*Espera'm **baix**: no cal que pugues.*

*Netejà la casa **de dalt a baix** (ací el relleu informatiu no recau en el moviment, sino en el contrast entre part alta i baixa per a suggerir l'idea de faena completa, feta de cap a punta, per això no diem: *Netejà la casa d'amunt a avall).*

Per a indicar l'idea de moviment o direcció cara a l'espai inferior, el valencià utilisa l'adverbi *avall*; correlativament el moviment cara a l'espai superior és indicat per l'adverbi dinàmic *amunt*. Quan la noció de direcció resulta rellevant és incorrecte amprar *dalt* i *baix* en conte, respectivament, de *amunt* i de *avall*.

*És natural que estigues cansat: te passes tot lo dia **amunt i avall**.*

Pero no: **És natural que estigues cansat: te passes tot lo dia dalt i baix.*

*¡**Amunt** València!*

Pero no: **¡Dalt València!*

*La rata penada se caracteriza per dormir penjada cap **avall**.*

Pero no: **La rata penada se caracteriza per dormir penjada cap a baix.*

*Trobareu més informació sobre est assunt més **avall** en el llibre.*

**Puja dalt* (l'oració no és pròpia dels registres formals per pleonasma, puix l'idea de "dalt" està ya inclosa en el verp "pujar").

*Treballa **dalt**, en el pis quart.*

Pero no: **Treballa amunt, en el pis quart.*

*Continua **amunt** per este carrer i **dalt** del tot trobaràs el trinquet de pilota.*

- c) L'eix transversal funciona de manera pareguda a la part inferior de l'eix vertical. Els membres de l'oposició *davant / darrere* són formes estàtiques, front al parell *avant / arrere*, que indica direcció:

*Continua **avant** i en acabant gira a la dreta.*

*Continua **davant**, yo m'estime més anar darrere de tu.*

*Entrí a l'oficina per la porta de **darrere** i ningú em veu.*

*A.- ¿Podem passar? B.- **Avant, avant**.*

*A.- ¿Podem passar? * B.- **Davant, davant** (incorrecte).*

*Fes-te un poquet **arrere**, que puga passar.*

Pero no: **Fes-te un poquet darrere, que puga passar.*

No és correcte usar en lloc de *avant* la forma **endavant*, estranya al valencià. El dialectalisme *destràs* no respon a un castellanisme i és de llegítim us intern en les comarques a on encara es conserva.

- d) Respecte al funcionament de la parella *dins* (“en l’interior”) - *fòra* (“en l’exterior”),²⁸³ l’adverbi *dins*²⁸⁴ coneix la variant *a dins* (o *adins*) per a indicar direcció.²⁸⁵ En general és correcte l’us de *dins* en conte de *a dins* quan la direcció ja ve senyalada per un verb de moviment (*Anem dins/a dins*). No obstant, quan els adverbis de lloc duen quantificació de grau, lo normal és l’us de les formes dinàmiques (*més a dins, molt amunt, prou arrere*):

*¡Quin fret fa! Corregau, passeu **dins/a dins**.*

*Tenen la llum encesa. Se coneix que estan **dins**.*

Pero no: **Se coneix que estan a dins.*

*Ficà la mà **dins** de la jaqueta* (necessitem *dins* perquè el verb *ficar* demana un complement locatiu, no direccional, i per això diem: *Ficà la planta **en** el balcó.*)

*Ademés, el primer rengló del paràgraf va sagnat, és dir, que escomença **més a dins** que els altres.*

- e) L’adverbi *enmig* indica situació central en l’espai:

*S’acostà al banc i s’assentà **enmig**.*

*Mirí cap a la plaça i la viu allà **enmig**.*

- f) Les formes adverbials *prop* i *llunt* afigen al concepte de localització externa la noció de distància. *Prop* indica absència de distància en oposició a *llunt*. Finalment, l’adverbi *enfrent* ubica en una part oposta o contrària, que mira de cara:

*Anirem caminant perquè vixc **prop** d’ací.*

*Els que viuen **llunt**, a més de 50 quilòmetres, tenen dret a cobrar dieta.*

*Tu posa’t a l’esquerra i tu, **enfrent**.*

²⁸³ En el llenguatge mariner s’usa l’expressió *allà fòra* en el sentit de “dins de la mar”.

²⁸⁴ La forma *dintre*, equivalent a la general *dins*, és dialectal i el seu us s’ha de restringir als àmbits geogràfics a on és natural.

²⁸⁵ En canvi, la variant *afora* és un vulgarisme que toca evitar. Per a marcar la direcció cara a l’exterior podem fer us de la preposició *cap a*: *Ves cap a fòra / Ves fòra.*

20.4.1.1. Us preposicional dels adverbis de lloc

Com es pot apreciar en els exemples anteriors, els adverbis *damunt/davall*, *dalt/baix*, *davant/darrere*, *dins/fòra*, *prop*, *llunt*, *enfrent* i la locució *al rededor* o *al voltant* poden aparèixer a soles, o be regir un substantiu per mig d'una preposició, en un us nomenat construcció adverbial preposicional:

*La paella està **damunt**.*

*La paella està **damunt** del fòc.*

*Alça la roba **dalt**.*

*Alça la roba **dalt** de les lleixes.*

*He deixat el coche **darrere**.*

*He deixat el coche **darrere** de casa.*

*Viu molt **llunt** d'Alacant.*

*Botaren fòc a la falla i els chiquets la contemplaven fascinats **al rededor**.*

*L'Ajuntament ficà una tanca de protecció **al voltant** del solar.*

*Volen edificar en el solar que hi ha **darrere** del Mestalla.*

Són incorrectes construccions com *davant meu/meua*, *darrere teu/teua*, *prop seu/seua* en conte de *davant de mi*, *darrere de tu* o *prop d'ell*, ya que els adjectius possessius poden modificar un substantiu, no un adverbí. Per este motiu els parlants no saben cóm fer la concordança i vacilen entre *davant meu* o *davant meua*, formes abdos incorrectes, puix *davant*, com a adverbí que és, no pot ser ni masculí ni femení, i no pot anar acompanyat d'un possessiu.

Els adverbis *damunt/davall*, *dalt*, *davant*, *darrere* i *dins* admeten també un us preposicional no adverbial en el qual passen a funcionar com a autèntiques preposicions i rigen directament un substantiu complement determinat per mig de l'artícul definit (*el/la*):

*Deixa el plat **damunt** la taula.*

*Tenia la pistola amagada **dins** la bojaca.*

*Pujà **dalt** la montanya.*

*Mira **dins** l'armari.*

En estos casos és recomanable la construcció en la preposició *de*:

*Deixa el plat **damunt de** la taula.*

*Tenia la pistola amagada **dins de** la bojaca.*

*Pujà **dalt de** la montanya.*

*Mira **dins de** l'armari.*

La construcció preposicional sense *de* és un poc més general en l'adverbi *baix*, el qual pot introduir un nom precedit per qualsevol determinant. No obstant, la variant *baix de* continua sent la més habitual també en este cas:

*Pararen taula **baix de** dos pins / Pararen taula **baix** dos pins.*

*S'amagà **baix de** la taula / S'amagà **baix** la taula.*

*Feu una becadeta **baix d'**aquell arbre / Feu una becadeta **baix** aquell arbre.*

Davant de noms sense article ni determinant, *baix* pren valor abstracte modal:

*Actuà **baix** amenaça de mort.*

Ademés, certs substantius que indiquen parts del cos o itineraris poden aparèixer anteposats a un adverbi de moviment (*costera amunt, montanya avall, carrer amunt, cames avall, marcha arrere...*), mantenint l'importància informativa del dit substantiu front a la construcció adverbial preposicional, en la qual l'atenció es desplaça cap a l'adverbi:

*La sanc de la ferida li chorrava cames **avall**.*

*No m'agrada caminar per este carrer perquè està costera **amunt**.*

*Esvarà en la neu i caigué rodant montanya **avall**.*

20.4.1.2. Locucions adverbials de lloc

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A la dreta</i> <i>A l'esquerra</i>	En el costat dret. En el costat esquerre.	<i>A la dreta</i> poden vore la porta gòtica de la Sèu; <i>S'assentà a l'esquerra del seu home.</i>
<i>A mà dreta</i> <i>A mà esquerra</i>	En el costat dret. En el costat esquerre.	<i>Roda el cantó i trobaràs la farmàcia a mà esquerra.</i>
<i>Al capdamunt</i>	En l'extrem superior.	<i>Descobriren un puig i una ermita al capdamunt; Al capdamunt de la montanya hi havia una font.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>Al capdavall</i>	En l'extrem inferior.	<i>Llegí la pàgina i al capdavall figuraven unes notes de l'editor; Trobaràs la farmàcia al capdavall d'esta avenguda.</i>
<i>Al peu de</i> ²⁸⁶	En la base de.	<i>S'acostà a l'arbre i examinà el verdet que creixia al peu.</i>
<i>Amunt i avall</i>	D'ací cap allà, en continu moviment o activitat.	<i>No pot estar-s'hi quiet ni un momentet: se passa tot lo dia amunt i avall.</i>
<i>Al rededor, al voltant</i>	Rodejant, a l'entorn.	<i>Feren una foguera i mamprengueren a ballar al rededor; Feu posar una bardixa al voltant de la casa.</i>

Ha de notar-se que, segons mostren els exemples anteriors, algunes d'estes locucions, seguides de la preposició *de*, funcionen com a locucions preposicionals.

20.4.2. Els adverbis temporals

Dins dels adverbis temporals podem distinguir:

20.4.2.1. Adverbis i locucions d'ubicació temporal

Situen cronològicament el predicat verbal: *hui; ahir; despusahir; despusahir no, l'atre; anit; despusanit; demà; despusdemà; despusdemà no, l'atre; ara; en acabant; despuix; en acabar; darrere de; ans; abans; adés; de matí; de vesprada; d'estiu; d'hivern; a l'estiu; a l'hivern; en estiu; en hivern; enguany; enguany passat; posteriorment; prèviament; anteriorment; recentment; antigament; actualment; immediatament; en seguida...*

²⁸⁶ Variants antigues i hui dialectals d'esta expressió, pròpies del valencià septentrional, són *Al sol de* o *al sol d'avall* i *al calç de*: *Escomençaren a eixir esclatasancs **al calç** del campanar.*

L'ubicació temporal se pot indicar també per mig de noms i frases nominals de sentit temporal com ara *la vespra; el sendemà* (o *l'endemà*); *el sendemà no, l'atre; l'any passat; l'any que ve; l'any vinent...*

Els adverbis d'ubicació temporal poden ser deíctics, els quals se medixen per relació al moment de parla, o fòrics, quan es medixen respecte a un altre moment temporal diferent de l'enunciació. El deíctic temporal per excelència és *ara*, que indica la coincidència en l'acte de parla: *Ara en seguida vaig; Ara en estiu no abel·lix anar al camp.*

Els següents adverbis funcionen com a deíctics temporals:

a) Indicant simultaneïtat:

- *Hui* fa referència al dia en el que té lloc l'acte de parla: *Hui és dumenge.*
- *Enguany* situa el predicat dins del mateix any natural en el que s'emet l'acte de parla: *Enguany la collita de pimentons ha segut excelent.*

b) D'anterioritat:

- *Ahir* situa el predicat en el dia anterior a l'acte de parla; *despusahir*, dos dies ans de l'enunciació, i *despusahir no, l'atre*, tres dies ans.
- *Adés* senyala un moment immediatament anterior a l'acte de parla: *No cal que vages a mirar el foc, que adés li he pegat yo una miradeta.*
- *Ans* i *abans* indiquen una anterioritat que pot ser mesurada, entre uns altres índexs temporals, respecte de l'acte de parla, com en l'exemple: *No m'ho tornes a preguntar, que ya t'ho he dit abans.*
- *Antany* i *enguany passat* situen el predicat en l'any anterior al moment de l'acte de parla: *Enguany la collita ha sigut millor que antany; Enguany passat l'empresa pergué tres milions d'euros.* Per extensió, *antany* pot indicar amplament una època passada, en oposició a l'actual: *Antany la vida era més natural.* Per a indicar l'anterioritat respecte del moment de parla podem utilitzar també la construcció oracional *fa + quantitat de temps + (que)*: *La conegué fa dèu anys; Fa dèu anys que aplegà al poble.*

c) De posterioritat:

Demà ubica el predicat en el dia posterior a l'acte de parla; *despusdemà*, dos dies després de l'enunciació, i el gir *despusdemà no, l'atre*, tres dies més tard.

Per a senyalar la prospectivitat utilisem uns altres girs no adverbials com la locució prepositiva *dins de* (*tornarà dins de dos hores*) o la construcció *d'ací a + quantitat de temps*: *La pel·lícula escomençarà d'ací a dos hores.*

Per a indicar la posterioritat, tant deíctica com fòrica, el valencià disposa dels tèmens

en acabant (pràcticament, l'únic viu en la llengua oral) i *despuix* (arreplegat des d'antic en la nostra tradició escrita).²⁸⁷ Abdós formes poden amprar-se en valor purament adverbial (*Fes el favor d'estudiar ara i **en acabant** jugaràs; Fes el favor d'estudiar i **despuix** jugaràs*) o introduint sintagmes nominals per mig de la preposició *de*:

*Una semana **en acabant del** terratrémol escomençà la reconstrucció de la ciutat. / Una semana **despuix del** terratrémol escomençà la reconstrucció de la ciutat.*

***En acabant del** dinar pegarem una becadeta. / **Despuix del** dinar pegaré una becadeta.*

En els registres neutres o informals resulta recomanable la forma *en acabant*, per ser la més natural. En els registres formals, abdós són igualment correctes.

Il·lustren els usos deíctics dels que nos ocupem en est apartat eixemples com *Ara no tinc ganes, ya ho arreglaré **despuix** / **en acabant***, en el que *despuix* o *en acabant* indiquen posterioritat respecte al moment de parla. En este cas és també recomanable, per resultar més natural, usar la locució *més tart*: *Ya ho arreglaré **més tart**; Dos dies **més tart**; Décades **més tart**.*

Immediatament, en seguida senyalen una posterioritat immediata que també pot ser mesura respecte de l'acte de parla, com en: ***Immediatament** solucionaré el problema; Vaig **en seguida**.*

20.4.2.2. Adverbis fòrics d'ubicació temporal

Junt ad alguns adverbis que poden ser únicament fòrics (*mentres, llavors...*), s'inclouen ací adverbis i locucions que admeten usos fòrics i deíctics: *ans (abans), despuix i en acabant, immediatament, en seguida...*

- *Ans* i la seua variant *abans* per una banda, i *en acabant/despuix*, per una atra, expressen respectivament anterioritat i posterioritat respecte d'un moment que

²⁸⁷ La forma *despuix*, registrada en la llengua antiga en una variabilitat notable de grafies (*despux, depús, despuys, depuixs, depuyg, despuyx...*) ha donat lloc a la forma *después*, que hui només s'usa aglutinada en *ahir* o *demà* per a formar els adverbis *despusahir, despusdemà*. També des dels primers testimonis escrits del nostre idioma se registra la forma *après* (i la seua variant *enaprès*). Igualment se registra, en prou manco us que les anteriors, la forma híbrida *després*, provablement apareguda per combinació de *despuix* i *après*.

Totes elles se veren substituïdes en la llengua parlada, especialment a partir del segle XVIII, pel castellanisme **después*, el qual deu evitar-se i substituir-se per solucions vives i naturals, com *en acabant* o *més tart*; o be per *despuix*, més recomanable que *després* (forma que ha contat en una gran difusió moderna escrita per ser l'habitual en català pero que no és usual en valencià), o que *après* (totalment desapareguda del valencià actual).

pot ser el de l'enunciació (us deíctic), com havem vist en els exemples anteriors (*No t'ho repetiré perquè ja t'ho diguí abans; Vine en acabant/despuix, que ara estic ocupat*), o un altre diferent (us fòric): *Dos dies abans de la boda, ja estava tot preparat; Acabà la simfonia de Beethoven i en acabant/despuix ne tocaren una de Brahms*).

- *Ans/abans* i *en acabant/despuix* poden fer explícit el moment o l'acontenyiment a partir del qual se medixen per mig d'un complement introduït per *de*: *Ans d'anar al supermercat, enrecorda't d'agarrar les bosses de la compra*. La posterioritat subsegüent pot expressar-se específicament per mig de l'adverbi *immediatament* i per la locució *en seguida*: *Vine ací immediatament; Dinà i en seguida demanà el conte*.
- La simultaneïtat s'indica per mig de les conjuncions *mentres* i *mentrimentes* (*Mentrimentes tu fas el dinar, yo pare taula*), les quals també poden funcionar com a adverbis (*Yo me'n vaig a comprar, tu descansa mentres; Maria balla i Pere, mentrimentes, toca la guitarra*). En esta segona funció és també possible l'us de l'adverbi *mentrestant*.
- L'adverbi *llavors*,²⁸⁸ que significa “en eixe moment concret”, situa una acció remetent-la a l'instant en el que té lloc una acció diferent: *Mirà a mà dreta i llavors la va vore; Primer acaba la teua faena i llavors podràs anar-te'n a casa*. No és acceptable utilitzar en el seu conte el castellanisme **entonces*, ni el catalanisme **aleshores*, sense tradició escrita ni oral en valencià.

Notem que, además del seu valor temporal, *llavors* pot tindre el sentit de “en eixe cas, en eixes condicions”: *Llavors, ¿per qué no ho fem aixina?*, equivalent a *En eixe cas, ¿per qué no ho fem aixina?*

- L'expressió *en això* té un significat paregut al significat temporal de *llavors*, pero el seu us és més restringit, puix l'acció que marca el moment de referència ha de tindre una concreció, siga en el passat (*Estava tot estomacat mirant la tele i en això arribà son pare*) o en una situació imaginària (*Imagina que estàs en el sofà i en això aplega ton pare*), de manera que tendix a rebujar les referències futures (no és possible una construcció com **Primer acaba la teua faena i en això podràs anar-te'n a casa*; encara que sí unes altres alternatives com *Primer acaba la teua faena i en eixe moment podràs anar-te'n a casa*).
- L'adverbi *enjorn* (i les seues variants *dejorn* i *enjornet*) situen la predicació en un moment del dia anterior respecte a lo socialment esperable. Per tant, l'ubicació temporal de *enjorn* no és absoluta, sino relativa, puix depén de

²⁸⁸ Est adverbi està documentat en valencià des del segle XIII fins a hui, i és usat especialment en el valencià septentrional i en el meridional. Existixen algunes variants antigues com *allavors* o *llavores* i unes altres variants més modernes i dialectals com *llavons*, *llavonses*, *allavores*, *allavons*...

l'acció en qüestió. Aixina, *Ahir tornàrem de festa molt enjornet* fa referència a una hora molt més avançada de la nit que *Ahir me gití prou enjorn*.

- Per la seua banda, *pronte* pot tindre també eixe valor relatiu i substituir a *enjorn*, pero també té un valor absolut, independent del significat del verb, i significa “sense tardança, en un curt espai de temps”. D'esta forma, no podem dir **Escomençà a vore la pelícua i enjornet mamprengué a plorar*, puix no hi ha una hora esperable per a posar-se a plorar; en canvi, sí podem dir, *Escomençà a vore la pelícua i pronte mamprengué a plorar*, és dir, se posà a plorar al poc de temps de l'escomençament de la pelícua.
- L'antònim de *pronte* és *tart* i, com a tal, funciona també com a antònim de *enjorn*: *Ahir me gití tart*.
- *Matí* indica un espai definit dins del dia, concretament, les primeres hores del jorn.
- La coincidència respecte d'un moment de referència implícit s'expressa per mig de les locucions *en punt* i *a hora*: *Esta semana he dinat tots el dies a hora*; *El metro ha aplegat en punt*. La definició de *a hora* del Diccionari de la RACV expressa en claritat l'existència d'eix índex implícit respecte al qual se medix la predicació: “**A hora: quan toca**”.
- Les referències fòriques se duen a terme també per mig d'alguns substantius en valor temporal. *La vespra* indica el dia anterior al moment de referència. La construcció *el dia següent*, referida al dia immediatament posterior, és un calc del castellà que convé evitar, puix el valencià dispon d'un substantiu específic, *el sendemà* (o la seua variant, *l'endemà*) per ad eixa indicació temporal: *Se casaren el 25 de maig i al sendemà se n'anaren de lluna de mel*; *Al sendemà era dumenge i pogueren alçar-se tart*.
- Uns atres substantius en sentit temporal són els dies de la semana, els quals porten artícul quan tenen valor general (*El dissabte tinc classe de francés*; *Els dissabtes tinc classes de francés*). Si senyalen l'immediatea del dia que denoten, a la manera d'un adverb, com *hui*, *ahir* o *demà*, poden anar en artícul o sense ell: (*El*) *dissabte anirem a l'hort a collir taronges* = *El dissabte més pròxim del calendari*. Quan per a establir la referència temporal el substantiu necessita anar especificat per un adjectiu, és necessari l'artícul. Direm, per tant, *El dijous passat*, i no **Dijous passat*.²⁸⁹
- Els anys van introduïts en valencià per la preposició *en*: *Naixqué en 2005*. L'expressió de les parts del dia se realisa per mig de les preposicions *de*, *per* i *a*, mentres que per als mesos, les estacions o les temporades ampren *en* o *a*:

²⁸⁹ Vore el capítul 12 referent a l'artícul per a més informació sobre esta qüestió.

Eixirem al matí/de matí/pel matí/per lo matí.

Al matí treballa en la fàbrica i, de vesprada, en la botiga.

Pel matí aniré al camp i per la vesprada descansaré una miqueta.

Ho farem en giner/al giner.

A/en giner, no sigues matiner.

*Vingué a visitar-nos en hivern/a l'hivern.*²⁹⁰

Introduint els mesos, les temporades i les estacions, la preposició *per* pren un valor aproximatiu o duratiu, equivalent a *cap a*, *durant*: *Per Sant Joan, bacoress.*

20.4.2.3. Unes altres classes d'adverbis temporals

- Adverbis i locucions de duració: *sempre*, *per a sempre*, *temporalment*, *permanentment*, *instantàneament*, *breument*...
- Adverbis i locucions de freqüència: *sempre*, *constantment*, *a tothora*, *normalment*, *habitualment*, *a sovint*, *freqüentment*, *moltes voltes*, *moltes vegades*, *algunes voltes*, *algunes vegades*, *alguna volta*, *alguna vegada*, *a voltes*, *a vegades*, *de quan en quan*, *de tant en tant*, *ocasionalment*, *excepcionalment*, *rarament*, *mai*; *trienalment*, *bienalment*, *anualment*, *quatrimestralment*, *trimestralment*, *mensualment*, *semanalment*, *diàriament*...
- Indiquen repetició alguns adverbis (*novament*, *repetidament*, *reiteradament*), frases nominals (*una atra volta*, *una atra vegada*) i frases preposicionals (*per segona volta*, *de nou*).
- Adverbis i locucions aspectuals, les quals senyalen aspectes relatius a la delimitació del predicat: *recentment*, *totalment*, *completament* i expressions sinònimes: *de pe a pa*, *de cap a punta*, *de cap a peus*, *per complet*, *del tot*...

Tenen també valor aspectual els adverbis *ya* i *encara* medits per les expectatives del parlant o del context. *Ya* indica que s'ateny una fase esperable del procés: *Ya ha faltat l'expresident Suárez* (perque estava en estat crític i era el desenllaç esperable); *Ya no plou* (ha aplegat el moment esperable de la fi de la pluja). I, al contrari, *encara*²⁹¹ indica que no s'ha aplegat de moment al canvi de fase: *Encara plou* (s'espera que pare de ploure); *Encara no plou* (fa mal orage i s'espera que mamprenja a ploure, pero de moment no està plovent).

²⁹⁰ Per a l'us de les preposicions en les expressions temporals, consultar l'epígraf 21.2.1.

²⁹¹ És molt habitual a nivell coloquial l'articulació [eɲká], segurament provinent de la forma apocopada clàssica *encar*.

20.4.2.4. Locucions adverbials de temps

Entre les més representatives figuren les següents:

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A boqueta nit</i> <i>A boca nit</i> <i>A poqueta nit</i>	Quan el sol se pon i escomença a fer-se fosc.	<i>Durant el dia feu molta calor, pero a boqueta nit se girà un vent fresc.</i>
<i>A cada moment</i>	En molta freqüència, contínuament.	<i>Per causa del seu nerviosisme a cada moment pegava una mirada al rellonge.</i>
<i>A deshora</i>	En un moment inconvenient o fòra de temps.	<i>Sonà el teléfon a deshora i em desvelà.</i>
<i>A hora horada</i>	En el temps just i casi aplegant tart.	<i>L'empresa presentà la seua oferta a hora horada; Aplegaren al partit a hora horada.</i>
<i>A hora</i> <i>A temps</i>	En el moment convenient, abans que siga tart.	<i>Estava molt mal, pero el mege aplegà a hora i el salvà; Si no eixim ara, no aplegarem a temps.</i>
<i>A hores d'ara</i> <i>A les hores d'ara</i>	En el moment actual.	<i>A les hores d'ara no hi ha notícies encara sobre l'incendi.</i>
<i>A l'hora</i> <i>A la vegada</i>	Al mateix temps, juntament.	<i>Estudiava i escoltava música a l'hora; Els corredors aplegaren a la meta casi a la vegada.</i>
<i>A l'hora i al punt</i>	En el moment exacte, exactament en el moment adequat o prèviament convingut.	<i>Li encomanaren el treball per al divendres i el tingué enllestit a l'hora i al punt; És com un rellonge: sempre aplega a l'hora i al punt.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A la curta</i> <i>A la llarga</i>	En un determini de temps curt. En un determini de temps llarc.	<i>Este règim és poc efectiu: a la curta t'aprimes, pero a la llarga recuperes lo que havies perdut.</i>
<i>A les hores chicotetes</i>	Des de la una de la nit fins a l'alba, a una hora molt avançada de la nit. ²⁹²	<i>Se n'anà de rauja i tornà a casa a les hores chicotetes.</i>
<i>A mitan (A mijan)</i>	Cap a la mitat d'un periodo o procés.	<i>A mitan dinar sonà el teléfon i l'interrompé; A mijan semana tinc una cita important.</i>
<i>A poc espai</i>	Al cap de poc de temps.	<i>Tranquil, a poc espai sabrem la veritat.</i>
<i>A primera hora</i>	A una hora matinera; en la part inicial d'un espai de temps determinat.	<i>A primera hora ya estava llaurant el camp; A primera hora tinc matemàtiques i, en acabant, ciències naturals.</i>
<i>A quina hora</i>	Molt tart.	<i>Trobaren un gran emboç en la carretera i aplegaren a quina hora.</i>
<i>A seguit, seguit seguit</i>	Contínuament, sense interrupció.	<i>La chiqueta es baralla a seguit en son germanet; El gos del veí lladra seguit seguit per la nit i no nos deixa dormir.</i>
<i>A tothora</i> <i>A tota hora</i>	Sempre, en tot moment.	<i>L'han despachada perque a tothora estava enjugassada mirant el correu electrònic; Estic fart d'ell: a tota hora està renegant.</i>

²⁹² En l'anglés d'Irlanda existix una expressió paralela: *The wee wee hours*.

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A última hora</i>	En l'últim moment; en la part final d'un espai de temps determinat.	<i>Sempre ho acaba tot en corruixes i a última hora; Tinc cita en el mege a última hora del matí.</i>
<i>A vegades, a voltes</i>	En ocasions, algunes voltes.	<i>A vegades pren café per a desdejunar; A voltes ix a passejar per la nit.</i>
<i>D'un moment a un altre</i>	Molt pronte, de manera imminent.	<i>Se li tanquen els ulls i d'un moment a un altre s'adormirà en el sofà.</i>
<i>De bon matí</i>	Enjorn, a primera hora del matí.	<i>De bon matí ya va pel món i quan aplega la nit se cau de la són.</i>
<i>De bona hora</i>	De matí, pronte.	<i>Eixiren de casa de bona hora i aplegaren al seu destí a les cinc.</i>
<i>De moment</i>	En l'instant en qüestió.	<i>No sé qué faré més avant, pero de moment vullc continuar estudiant.</i>
<i>Per bon espai</i>	Durant un llarc temps.	<i>Se quedaren raonant per bon espai a la porta de casa.</i>
<i>Per moments</i>	De manera contínua i progressiva.	<i>La situació empijorava per moments.</i>

20.4.3. Els adverbis de modalitat

Els adverbis i locucions modals califiquen l'enunciat per part del parlant. Funcionalment molts d'ells són adverbis d'actes de parla que incidixen sobre tot l'enunciat. Ne trobem quatre classes principals:

- a) Els adverbis dialògics califiquen l'actitut de l'emissor quan parla o demanen una determinada actitut en l'oyent quan parlarà a continuació. Són: *sincerament, francament, honestament* (actitut sincera), *fora cas, ixcà* (desig)...

Sincerament, no m'ha agradat gens lo que has dit.

Francament, ¿qué et pareix la seua actuació?

A.-M'ha anat molt be l'entrevista, crec que em donaran el treball.

B.- Fora cas.

- b) Els adverbis perlocutius fan referència a les conseqüències de l'enunciat (*lamentablement, per sort, feliçment, afortunadament, tristament, per desgràcia...*) o als efectes que produï en el parlant el coneiximent del fets que s'enuncien (*sorprenentment, estranyament, increiblement...*):

Afortunadament, Pep ha passat l'examen.

Feliçment, ta tia s'ha recuperat de l'operació.

Desafortunadament, no et puc ajudar.

Increiblement, la mare no s'enujà quan s'enterà.

Sorprenentment, les accions del banc han tornat a pujar.

- c) Els adverbis proposicionals (*necessàriament, realment, verdaderament, segurament, provablement, possiblement...*) situen l'enunciat en un món possible concret. No necessiten anar entre comes:

Segurament la festa resultarà un èxit

Viajarem necessàriament en coche, puix la línia de tren està tallada.

És preferible la construcció en indicatiu de tots estos adverbis, inclosos els de dubte (*Provablement acabarà la tesis doctoral l'any que ve*), igual que en les oracions relatives futures (*Quan arribaran nos contaran qué ha passat*); la construcció en subjuntiu (*Provablement acabe la tesis doctoral l'any que ve; Quan arriben nos contaran qué ha passat*) respon possiblement a influència castellana.

Alguns adverbis proposicionals (*naturalment, efectivament...*) además de situar la predicació en un món possible enllacen en la tanda de parla anterior:

A.- ¡Se veu que tens bona gana!

B.- Naturalment: estic en dejú.

Distinguem diverses classes d'adverbis proposicionals:

- *Necessàriament, inevitablement, forçosament, obligatòriament* indiquen la necessitat de que es complisca l'oració: *He d'anar necessàriament al mege; Forçosament ha d'aprovar, puix no para d'estudiar.*
- *Potser, provablement, possiblement, segurament, tal volta, tal vegada, per ventura, per casualitat, acàs*, situen l'oració en un món més o manco possible:

Té un comportament estrany últimament: potser està cansat; Provablement suspendrà l'examen; Tal volta s'ha ofès perquè no l'has convidada a la festa; Tal vegada s'estimarà més quedar-se en casa que acompanyar-te demà a l'excursió.

- S'inclouen ací també els adverbis que restringeixen la veracitat de l'enunciat a un àmbit concret: *tènicament, gramaticalment, teòricament, aparentment, realment, pràcticament...* Per exemple, *pràcticament* otorga validesa a l'enunciat únicament des d'un punt de vista pràctic o pragmàtic: *Pràcticament estem com al principi.*

d) Els adverbis emissius o de còdic (*breument, en resum, planament, aproximadament...*) califiquen la forma o la construcció de l'enunciació per part de l'emissor:

Breument: cancela la cita, tinc ganes de quedar-me en casa.

En resum, hem de treballar de calent.

20.4.4. Els adverbis negatius i la negació en valencià

En la negació un parlant se desmarca del seu enunciat fins al punt d'anular-lo. Implica, per tant, el rebuig d'una oració o proposició anterior.

En *L'arròs no està a punt encara* el parlant rebuja l'oració prèvia *L'arròs ja està a punt*, la qual pot haver segut emesa adés explícitament, o be pot ser inferida d'una intervenció prèvia com *¡Vingau a dinar!* Eixe rebuig se manifesta entonativament per mig d'una pausa davant de la paraula negativa que precedix al verb: *Peris / no sabé còm resoldre la situació.*²⁹³

Per a la negació el valencià disposa d'una sèrie de tèmens negatius. Són els adverbis *no* i *tampoc*, els indefinits negatius (*ningú, ningun/a, res, gens, cap* i *mai*) i la conjunció copulativa negativa *ni*. En valencià està molt viu, com en la llengua clàssica, l'ús de *ningun, ninguna, ninguns, ningunes*, que alterna en *cap de* (este no tan general): *No queda ninguna galleta en la caixa; No queda cap de galleta en la caixa.*

20.4.4.1. Posició dels adverbis negatius

Respecte de la posició, l'adverbi *no* ha de precedir sempre al verb: *No he parlat en ton pare en tot lo sant dia.* Cas a banda és la negació morfològica en la que *no* precedix un substantiu i funciona de manera equivalent als prefixos negatius: *Ha*

²⁹³ Vore Á. López García, *Gramática del español*, 2, cap. 22.

sorprés a tot lo món la no alineació del govern britànic en els seus tradicionals aliats americans.

Els demés térmens negatius poden anar davant o darrere del verp. Quan van darrere, necessiten la presència davant del verp d'un atre terme negatiu (*Afortunadament **no** ha resultat ferit **ningú** en l'accident*) o la presència d'un inductor o orientador que done a l'oració una significació negativa: *Alfret **rarament** menja res per a sopar; **Poques** voltes he vist a ningú tan preocupat.*

En canvi, quan els térmens negatius s'alvancen al verp, l'adverbi *no* desapareix: *Afortunadament ningú ha resultat ferit.*

En síntesis:

<i>El terme negatiu precedix al verp:</i>	<i>El terme negatiu seguix al verp:</i>
<i>Afortunadament ningú resultà ferit en l'accident.</i>	<i>Afortunadament no ha resultat ferit ningú en l'accident.</i>
<i>Enguany ningun coche pot competir en els Ferrari.</i>	<i>Enguany no pot competir ningun coche en els Ferrari.</i>
<i>Cap de coche comercial pot funcionar exclusivament en energia elèctrica hui en dia.</i>	<i>Hui en dia no pot funcionar exclusivament en energia elèctrica cap de coche comercial.</i>
<i>Res està en el seu lloc.</i>	<i>No està res en el seu lloc.</i>
<i>Mai havia vist una flor tan estranya.</i>	<i>No havia vist mai una flor tan estranya.</i>
<i>Tampoc estic content en este resultat.</i>	<i>No estic content tampoc en este resultat.</i>
<i>¡Gens ne menja, de pa!</i>	<i>De pa, no en menja gens.</i>
<i>Ni estudia ni treballa.</i>	<i>No estudia ni treballa.</i>

Quan el terme negatiu va davant del verp, el valencià també coneix alternativament la repetició de la negació per mig de l'adverbi *no* davant del verp (*Res no està en el seu lloc; Yo tampoc no ho sé*), si be actualment la forma més general és la construcció sense duplicació negativa: *Mai havia vist una flor tan estranya.*

Cap, *gens*, *res* no tenen etimològicament valor negatiu, pero la seua freqüent aparició junt a l'adverbi *no* per a intensificar el valor de negació (*No tinc [gens de] ganes d'eixir de casa*) els ha acabat transferint significat negatiu. Per tant, la sola aparició d'estos térmens sense acompanyament de *no* davant del verp (*¡Res està en el seu lloc!*) o en la negació absoluta, és dir, sense verp i com a resposta a una pregunta (*¡Quànt de pa vols? Gens*), convertix l'enunciat en negatiu.

No obstant, l'indefinit *res* encara no ha completat el procés de gramaticalització negativa, motiu pel qual és possible usar-lo tant sol com precedit de *no*: *¿Qué vols sopar? Res/no res; No res/Res li aprofita; Açò és un tres i no res.*²⁹⁴

No és admissible l'us de la partícula *pas* com a reforç de la negació, totalment desconeguda en valencià actual (**No ho sé pas*). Per al reforç intensiu de la negació quantitativa, el valencià disposa de l'expressió *gens ni miqueta*: *¿Tens gana? Gens ni miqueta; No tinc gens ni miqueta de sòn.*

L'expressió *en ma/ta/sa vida* té valor negatiu equivalent a *mai* quan va davant del verb en expressions exclamatives (*¡En ma vida havia vist tanta gent junta!*) i quan va darrere del verb en oracions negatives: *No havia vist tanta gent junta en ma vida*. A diferència dels altres termes negatius pot aparèixer darrere del verb en oracions afirmatives (*He pujat tres voltes en globo en ma vida*).

A banda de l'adverbi indefinit *mai*, el valencià coneix certes construccions intensives per a indicar la negació temporal, com ara l'adverbi en cert regust antic *jamai* (i les seues variants hui totalment en desús *enjamai*, *jamés*, *enjamés*, *nunca jamai*) i les expressions *mai de la vida*, *mai del món*, *mai ni mai*, *ni mai ni nunca*,²⁹⁵ *nunca ni mai*:

Mai de la vida havia vist res paregut.

Mai ni mai tornes a parlar-me aixina: no t'ho consent.

Mai del món me casaré en tu.

Li fiu el regal per a que ni mai ni nunca diga que no m'enrecorde del seu sant.

Indiquen també negació emfàtica les locucions *de cap manera*, *de ninguna manera* i *de cap estil*:

De cap manera conseguiràs fer-me canviar de parer.

No acceptaré de cap estil els teus diners.

²⁹⁴ En la llengua actual són molt poc usuals les negacions per mig de *no gens* (*¿Quànt de pa vols? Gens/no gens*) i *no mai* (*¿Havies estat ací abans? No mai*), presents en els clàssics (*Tirant lo Blanch*, cap. 157: *E prestament se levà Tirant, no gens smayat de la sua cayguda*; Ll. Alcanyís, *Regiment preservatiu i curatiu de la pestilencia*, pròlec: *en tal manera que tindran resistència que menys o no gens rebran aquelles*; *Espill*, Llibre segon, Segona part, v. 1677: *No gens fumet*; *Espill*, Prefaci, Segona part, v. 297: *No may amar*; *Espill*, Tercer llibre, Segona part, v. 4216: *No may tachada*). Estes negacions no són pròpies, per tant, del valencià general modern. S'han documentat en valencià septentrional (vore *Gramàtica del català contemporani*, vol. 3, pàgines 2761-2) casos de negació absoluta reforçada per *no* (*En no cap lloc*; *No ningú*), construccions a soles acceptables en l'àmbit dialectal.

²⁹⁵ Del llatí *nunquam*, no és un castellanisme com podria pensar-se; era forma usual en època clàssica i hui es conserva fossilitzada en estes locucions.

De ninguna manera pots fumar ací.

20.4.4.2. Els inductors negatius i la negació expletiva

Els indefinits²⁹⁶ *ningun, cap, res, gens, mai i ningú* poden aparéixer darrere del verp quan el predicat va prèviament negat: *No havia tastat mai un arròs tan bo*. Ademés, segons havem senyalat més amunt, estos térmens negatius també poden aparéixer en determinats contexts aparentment no negatius, pero en certa significació negativa, entesa en sentit ample com a revocació o rebuig d'un enunciat previ. Els contexts que habiliten la presència d'un terme negatiu darrere del verp se coneixen com a inductors negatius i són els següents:

- oracions completives que depenen de verps de dubte o negació: *Dubte que sàpia res de l'assunt*.
- oracions comparatives de desigualtat: *És més ràpid que ningú*.
- térmens que indiquen extrem o límit, com els indicadors temporals *fins que, ans que o abans que* i els quantificadors *poc i rarament*:

Bertomeu rarament beu vi en el sopar.

Poques voltes he vist a ningú tan afonat.

En estos contexts d'inducció negativa, aixina com en les oracions exclamatives, és possible l'aparició de l'adverbi *no* en valor expletiu o sobrant, ya que la seua presència no canvia en absolut el significat de l'oració:

Mercé és més ràpida que (no) Ampar.

No eixiràs a jugar al carrer fins que (no) acabes la teua faena.

Afanya't i arreplega-ho tot abans que (no) vinguen tos pares.

¡Qué (no) faries tu per ell!;

¡Quànt (no) se sacrifica una mare per sos fills!

L'us de la negació expletiva era molt habitual en la llengua clàssica i continua ben viva en el valencià coloquial. Reduirem el seu us en la llengua estàndart al dos usos més habituals:

- les comparatives de desigualtat (*Josep parla més que no Ana*).
- els índexs temporals *fins que, ans que, abans que*: *No t'aprovarà fins que (no) li demostres que estàs verdaderament preparat*.

²⁹⁶ Pot trobar-se informació específica sobre l'us i el funcionament dels indefinits en el capítul 14.

Els tèrmins *mai*, *cap*, *res* i *gens* poden usar-se en valor afirmatiu en les oracions condicionals i interrogatives, sempre que vagen darrere d'un verp no negat:

¿Has estat mai en una festa com esta? = ¿Has estat alguna volta en una festa com esta?

¿Tens cap problema en mi? = ¿Tens algun problema en mi?

¿Vols res de menjar? = ¿Vols menjar alguna cosa?

Si necessites res, dis-m'ho = Si necessites alguna cosa, dis-m'ho.

Quan el verp va negat, estos tèrmins tenen significació negativa:

¿No has estat mai en una festa com esta?; ¿No vols res de menjar?

20.4.5. Els adverbis de manera

Són els adverbis prototípics, els més numerosos i els que expressen de manera més clara la noció de predicació secundària pròpia de la categoria. En *El pare treballa durament*, a la predicació primària *El pare treballa* s'afeg l'idea secundària de que ho fa de manera dura.

Els adverbis de manera estan conformats per formes en *-ment*, que constituïxen un inventari obert (*tranquilament, ràpidament, amistosament, clarament, amablement, alegrement, tristament, confiadament...*); pels adverbis curts (*mengen ràpit, el cacherulo vola alt*); per un bon grapat de locucions adverbials (*de gaidó, a cau d'orella, de gom a gom, de fit a fit...*); i per algunes formes simples no acabades en *-ment*:

- *Arreu*, “de qualsevol manera, ixca com ixca l'acció verbal; aleatòriament”: *Li ixen malament les coses perque les fa arreu; ¿Quànt de pa vols? Arreu, lo que talles.*
- *Debades*, “inútilment; gratuïtament”: *He fet el viage debades perque quan he aplegat a sa casa ya no hi havia ningú; Els jubilats poden entrar debades.*
- *Be*, “de manera adequada, correcta”: *Treballa molt be.*
- *Malament*, “de manera inadequada, imperfecta o no convenient”: *Hui m'ix tot malament.*
- *Aixina*, “d'una forma determinada”, és un adverbi deíctic, ya que relaciona la noció de modo en el parlant, indicant una manera concreta identificable per la situació discursiva (*Fes-ho aixina = Fes-ho com yo et mostre*).

El seu caràcter deíctic li permet aparéixer acompanyat d'un altre adverbi de manera, que l'especifica (*Acarona-la aixina, suaument*). Com els demés

deíctics, pot usar-se també en valor fòric o discursiu, remetent a un element que apareix amunt o avall en el context: *Ell duya sempre roba vella i bruta, en canvi ella no vestia mai aixina*.

L'adverbi *aixina* és actualment l'única forma usada en este significat de “manera determinada” i, per tant, la recomanable normativament. La variant *així* és un arcaisme, si be goja de cert us lliterari, especialment en poesia.²⁹⁷

- *Espai*, “lentament, a poc a poc, dedicant a una acció el temps convenient; en conte o precaució, parant l'atenció necessària”: *És convenient menjar espai i mastegar be; Ves espai en eix home, que no és gens de fiar*. Pot usar-se també en diminiu: *Espayet i bona lletra*. Coneix la variant hui dialectal *espau*.

S'ha tractat l'us de l'adverbi relatiu de manera *com* en el capítol 17.

20.4.5.1. Els adverbis de manera com a modificadors d'adjectius o adverbis

Els adverbis de manera (*Ha deixat la roba ben eixugada; Està ben content*) són, juntament en els de quantitat (*prou llunt, molt gran*), els que més comunament poden modificar un altre adverbi o un adjectiu.

Els adverbis *be* i *malament* tenen com a variants les formes *ben* i *mal*. Gastem *be* i *malament* quan apareixen darrere del verp, modificant-lo: *Conduïx be; Escriu malament; M'has donat malament la direcció*. Quan van davant del verp o modifiquen un adjectiu o participi, un infinitiu o un altre adverbi, adopten respectivament les formes *ben* i *mal*.

El fet de que existixquen estes variants formals específiques quan estos adverbis modifiquen un adjectiu o un altre adverbi mostra que en estes construccions l'adverbi s'allunta de la seua funció prototípica de predicació secundària:

Dus la roba ben bruta.

Encara que pesa vora 100 quilos, se meneja ben llaugerament.

La casa està mal feta.

Treballa ben be deu hores al dia.

Qui mal pensa, mal obra.

Els comparatius de *be* i *mal* són, respectivament, les formes sintètiques *millor* i *pijor*: *Hui m'encobre millor del refredat; Treballa pijor baix pressió*.²⁹⁸

²⁹⁷ La forma *aixina*, hui general en valencià, ja apareix documentada en el segle XIII “...e *aixina* vengren ni comparegueren ells ni hom per ells”. *Llibre de la Cort del Justícia de València*. 1283.

No és correcta la colocació d'estos adverbis entre l'auxiliar i el participi dels temps composts o entre un verp modal i l'infinitiu:

**Ho ha ben dit*

**Ya ho pots ben dir*

L'estreta relació entre els adverbis de manera i els de cantitat se manifesta en l'us intensiu de determinats adverbis de manera com *terriblement* o *horriblement* en valor quantitatiu:

La pel·lícula era terriblement divertida = divertidíssima.

El seu nóvio és horriblement ric = riquíssim.

20.4.5.2. Locucions adverbials de manera

N'arreguem en el quadro una mostra representativa. Se pot trobar informació més exhaustiva al respecte en el *Diccionari General de la Llengua Valenciana*:

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A amagatons,</i> <i>A amagatontes</i>	De manera amagada, en l'intenció de no ser vist o descobert.	<i>Se fumà un cigarret a amagatons</i> perquè ho té prohibit pel mege; <i>Se besaren a amagatontes</i> per a evitar les dotories.
<i>A bacs</i>	Precipitadament, sense parar l'atenció o conte necessaris.	<i>Sempre treballa a bacs</i> , per això no trau trellat de la faena.
<i>A borbollons</i>	Abundantment i tumultuosa.	<i>El chiquet estava tan a gust que li quea la bava a borbollons.</i>
<i>A cegues</i>	Sense vore's, en els ulls tancats; sense el conte o coneiximent que requerix una acció.	<i>Se n'anà la llum i hagué de buscar un ciri a cegues; Du el negoci a cegues i els resultats són desastrosos.</i>

²⁹⁸ En la Marina se coneix l'us popular i no normatiu de *beníssim* en conte de *boníssim*: Això és *beníssim* (= Això és *boníssim*). També és dialectal i no normativa l'expressió *més be* en lloc de *millor*: Això és *més be* = Això és *millor*.

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A contracor,</i> <i>De mala gana</i>	Sense ganes, contra la voluntat.	<i>Obedí a contracor, porque no tenia més remei.</i>
<i>A contrapel</i> <i>A repel</i> <i>De repel</i>	En direcció contrària a l'inclinació natural del pèl; contra la voluntat.	<i>Has d'afaitar-te a contrapel;</i> <i>Finalment acodí a contrapel, no tenia gens de ganes d'anar.</i>
<i>A culades</i> <i>A culastrons</i>	Desplaçant-se arrastrant el cul per terra, com els chiquets que encara no caminen.	<i>Chimo escomençà a jugar a culades pel parc i ara du els pantalons trencats.</i>
<i>A dures penes</i> <i>A males penes</i>	En molta dificultat, en grans penalitats.	<i>Sense ulleres a dures penes s'hi veu.</i>
<i>A espentes i redolons</i>	A bacs, de qualsevol manera; en dificultats.	<i>Pareixia impossible pero, finalment, a espentes i redolons conseguí aprovar els exàmens.</i>
<i>A estall</i>	A preu fixat, no a jornal; a tota pressa i en excés.	<i>Lluís intenta fer la faena de pressa porque cobra a estall;</i> <i>Cento menja a estall, no vos deixarà ni tastar l'esgarradet.</i>
<i>A força de, a pur de</i>	Per insistència, com a conseqüència de reiteració o persistència.	<i>A força de treballar en el port té un braç més llarc que l'atre;</i> <i>A pur de treballar s'ha comprat un coche nou.</i>
<i>A fosques</i>	Sense visibilitat, en falta de claritat.	<i>La sala estava a fosques i entropecí en una cadira.</i>
<i>A la gatameu</i> <i>A arrapapeus</i> <i>A mèus</i> <i>A gates</i>	A les quatre potes, caminant en les dos mans i els dos peus en terra.	<i>Encara no sap caminar, pero ya va a la gatameu;</i> <i>L'entrada a l'amagatall era tan baixeta que entràrem a mèus.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A genollons</i>	En els genolls doblegats i recolzats en terra.	<i>Participà en la provessó a genollons.</i>
<i>A gust</i>	De manera agradable, satisfactòriament.	<i>Estic mol a gust ací a l'ombreta.</i>
<i>A l'esme</i>	Indeliberadament, sense parar ninguna atenció a lo que es fa, actuant automàticament o per instint.	<i>La notícia el deixà esquallat i escomençà a parlar a l'esme, sense donar-se conte de lo que dia.</i>
<i>A la babalà</i> <i>A burro barra</i>	Irreflexivament, sense conte ni atenció, arreu.	<i>Pensa lo que dius i no parles a la babalà.</i>
<i>A la calladeta</i> <i>A la mèu mèu</i>	En secret, sense cridar l'atenció, dissimuladament.	<i>Espai en Miquel, que a la calladeta està a punt de guanyar la partida; La chiqueta s'acostà per darrere a la mèu mèu i m'esglayà.</i>
<i>A la coixa</i> <i>Al peu coixo</i> <i>Al peu coix</i> <i>A coix coix</i>	Pegant bots en una sola cama i en l'atra penjant en alt.	<i>Se girà el peu i buscà a la coixa un banquet per a assentar-se; Per a jugar al sambori és necessari saber anar al peu coix.</i>
<i>A la força</i>	En contra de la voluntat, per necessitat o obligació.	<i>Feu que es menjara l'albargina a la força.</i>
<i>A la gana</i>	Tant com se vullga, sense reparar en quantitat ni preu.	<i>Està tot inclòs en el preu del viage: pots demanar a la gana.</i>
<i>A la grossa, al gros, per la grossa</i>	En gran quantitat i en preu inferior a la venda a la menuda al públic.	<i>Ho compra a la grossa i per això li resulta tan barat.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A la menuda</i> <i>Al detall</i> <i>Al menut</i>	En partides chicotetes, comercialisat en poca cantitat.	<i>Sanchis compra a la grossa i despuix ven el gènere en la botiga a la menuda.</i>
<i>A la palpa, a la palpa-la, a palpes, a palpons, a palpontes</i>	Utilisant les mans en conte dels ulls perque u no s'hi veu.	<i>En este joc s'ha de tancar el ulls i trobar als amiguets a la palpa-la.</i>
<i>A l'orella, a l'orelleta</i>	En veu baixa i acostant-se a l'orella	<i>Li diguí a l'orella lo molt que la volia.</i>
<i>A miges</i>	No del tot, no completament; també a parts iguals.	<i>La partida de pilota es quedà a miges perque se n'anà la llum; En eixe negoci anem a miges.</i>
<i>A mort</i> <i>A la degolla</i>	Fins a la mort o l'aniquilació de l'adversari; implacablement, sense pietat.	<i>Fon una batalla a mort i no hi hagué supervivents; Han anat a la degolla per a guanyar el partit.</i>
<i>A mòs redó</i>	Menjar en ímpetu i a grans mossos; menjar sense coberts.	<i>Normalment se menja les taronges a mòs redó; Tenia molta gana i s'ho ha menjat a mòs redó.</i>
<i>A orri</i>	En gran cantitat, sense mida, sense envasar; de qualsevol manera, desordenadament.	<i>En esta botiga venen el forment a orri; Tot li ix malament perque ho fa a orri.</i>
<i>A poc a poc</i> <i>Poc a poc</i> <i>Chinochano</i> <i>Chanochano</i>	Lentament, en lenta progressió.	<i>M'agrada menjar a poc a poc i mastegar be els aliments; Poc a poc conseguí arreplegar els diners.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A pols</i>	Fent us de la sola força del braç al sostindre un pes, sense descansar-lo ni recolzar-lo en ningun lloc; en el mèrit que comporta únicament l'esforç personal, sense ajuda aliena.	<i>Puja els sacs a pols i se'ls carrega a l'esquena en total facilitat; Ningú li ha regalat res, tot lo que té s'ho ha guanyat a pols.</i>
<i>A posta</i> <i>A propòsit</i> <i>A cosa feta</i> <i>A soscausa</i>	De manera delliiberada, intencionadament; en l'intenció de conseguir algun objectiu concret i delimitat.	<i>No digues que ho has fet sense voler: m'has donat una colzada a posta per a fer-me mal; He vengut a propòsit per a vore'l i resulta que se n'havia anat.</i>
<i>A pressa</i>	Ràpidament, en celeritat, en corruixes.	<i>Ducha't a pressa, que t'estic esperant.</i>
<i>A recules</i>	Cap arrere, anant d'esquenes o de cul; perdent força, espenta o poder.	<i>A recules aplegà fins a la porta i sense deixar de mirar cap a dins, ixqué al carrer; El negoci va a recules i està en risc de fallida.</i>
<i>A redolons</i>	Redolant; de mala manera, a bacs.	<i>A redolons l'anell acabà baix de la nevera; Tracta l'ordenador a redolons i tots els any se l'ha de canviar.</i>
<i>A resultes, de resultes</i>	Com a conseqüència, per efecte.	<i>Estudià durament tot l'any i de resultes aprovà les oposicions.</i>
<i>A tòrt o / i a dret</i> <i>A dret o / i a tòrt</i>	Sense reflexió, sense orde, sense mirament.	<i>Pergué els nervis i escomençà a criticar als companyons a tòrt o a dret.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>A trossos i a mossos</i>	Sense trellat, fet de mala manera, arreu o sense el conte necessari; sense acabar.	<i>El chiquet acabà la faena a trossos i a mossos i sa mare el bonegà; Ho deixà a trossos i a mossos i ara em toca a mi acabar la faena.</i>
<i>A ull</i>	Sense medir, contar o pesar, a simple vista.	<i>No tinc costum de mesurar l'arròs de la paella, el pose a ull; Yo diria a ull que hi havia unes trescentes persones.</i>
<i>A ulls tancats</i>	En total confiança, sense por a enganyar-se o a ser enganyat.	<i>Fa a ulls tancats lo que li diu el seu amic; Si ho dius tu, no em cal comprovar-ho, m'ho crec a ulls tancats.</i>
<i>Aixina aixana</i> <i>Aixina aixina</i>	Regular, sense completa satisfacció.	<i>Encara no m'he recuperat, estic aixina aixana.</i> <i>La carn està aixina aixina, li falta sal.</i>
<i>Al bè</i>	Assentat o carregat a l'esquena o al coll d'algú.	<i>Portava al chiquet al bè i ell anava mirant-ho tot des de dalt.</i>
<i>Al gust</i>	Referit als menjars: segons les preferències, com a u li agrada.	<i>Podeu endolcir els postres al gust.</i>
<i>Al sà i al pla</i>	De manera plana i natural, sense massa formalitats.	<i>Les costelles tenien poca carn, aixina que se les menjà al sà i al pla, en les mans, perquè estaven entre amics.</i>
<i>Al tall</i>	En progressió natural i sense pausa; directament, sense circumloquis.	<i>Ves enviant les cartes al tall i no t'entretengues en classificar-les; Ves al tall i conta-m'ho sense romanços.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>Al tall al tall</i>	En progressió natural i sense pausa.	<i>Al tall al tall</i> acabà la faena en un momentet.
<i>Arreu arreu</i> <i>Arreuet arreuet</i>	Una cosa darrere d'una atra, sense interrupció.	No t'atrotines i fes les coses arreuet arreuet .
<i>Ben be</i> <i>Ben rebé</i>	Millor que be.	<i>La paella nos ha quedat ben rebé.</i>
<i>Cap per amunt</i>	En posició natural, no invertida.	<i>Si dorms cap per amunt, tens tendència a roncar.</i>
<i>Cap per avall</i>	En posició invertida.	<i>La rata penada se caracteriza per dormir cap per avall.</i>
<i>D'arrapa i fuig</i> <i>D'arrapafuig</i>	De manera ràpida o superficial, sense dedicar-li a una acció el temps que requerix.	<i>Me l'encontrí pel carrer quan anava a treballar i parlí en ell d'arrapa i fuig.</i>
<i>De bestreta</i>	Anticipadament, a manera d'alvanç.	<i>Pagaré 300 euros de bestreta i lo restant en cómodos determinis; Pots parlar durant hores, pero et dic de bestreta que no em convenceràs.</i>
<i>De biaix</i>	Obliquament.	<i>S'ha soltat una tacha i ara el quadro està penjat de biaix.</i>
<i>De bona gana</i>	Gustosament, en bona disposició d'ànim; en bon profit (referit a l'acció de menjar).	<i>T'ajudaria de bona gana, pero ara no tinc temps; ¡Que dineu de bona gana!</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>De bona veritat</i> <i>De veres</i> <i>De veritat</i> <i>En veritat</i>	Expressió utilitzada per a assegurar la realitat d'una afirmació.	<i>De bona veritat que ho intentí, pero em resultà impossible acabar-ho per a hui.</i> <i>Estic cansat de veres.</i>
<i>De calent</i> <i>De valent</i>	Molt, intensament.	<i>Treballa de calent per a tindre-ho acabat esta nit;</i> <i>Està plovent de valent.</i>
<i>De cap a cap</i> <i>De cap a punta</i>	Totalment, d'un extrem a un altre, de principi a fi.	<i>He revisat el treball de cap a punta i no he trobat ningun erro;</i> <i>Recorregueren el país de cap a cap i el coneixen perfectament.</i>
<i>De cap a peus</i>	De dalt a baix, completament.	<i>El mirà de cap a peus mostrant-li el seu total despreci.</i>
<i>De colp i barrada</i> <i>De colp i repent</i> <i>De colp i volta</i> <i>De repent</i> <i>De sobte</i>	Súbitament, d'improvís.	<i>Pareixia molt trista, pero de colp i repent esclafà a riure;</i> <i>De repent vérem un rellamp i correguérem cap a la porchada.</i>
<i>De cor</i> <i>De tot cor</i>	Sincerament, sense ninguna reserva.	<i>El convidà a quedar-se en sa casa de cor;</i> <i>T'ho dic de tot cor: pots contar en mi.</i>
<i>De dalt a baix</i>	D'un extrem a altre, en tots els seus punts de la seua extensió.	<i>Conec la zona de dalt a baix porque estiguí vivint allí una temporada.</i>
<i>De fit a fit</i> <i>Fit a fit</i>	Cara a cara, directament, en la vista fixa.	<i>El mirà llargament de fit a fit mostrant el seu disgust i l'aborronà.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>De gaidó</i>	De costat, de reüll, obliquament.	<i>El mirí dissimuladament de gaidó per a que no es posara nerviós; Has posat la taula de gaidó i quan m'assente en l'extrem del sofà no em caben les cames.</i>
<i>De gana</i>	En bona disposició d'ànim, gustosament.	<i>T'ajudaria de gana, pero ara no tinc temps.</i>
<i>De gom a gom</i>	Ple al màxim, a coromull.	<i>El recint del concert estava ple de gom a gom: no cabia ni una ànima més.</i>
<i>De mal endreç</i> <i>De mala gana</i>	En mala disposició d'ànim, sense ganas.	<i>El treballador obeí de mal endreç l'orde del caporal, porque no tenia més remei.</i>
<i>De rasmà</i> <i>De raspalló</i>	Fugaçment, de passada, lateralment o fregant.	<i>A l'eixir de casa viu de raspalló una dona pujant al taxi, pero no poguí vore-li la cara.</i>
<i>De retruc</i>	En acabant de rebotar o topar; com a resultat o conseqüència.	<i>La poma caigué a terra i li colpejà de retruc la cama;</i> <i>Castigaren al meu amic sense eixir i yo em quedí de retruc sense acompanyant per al cine.</i>
<i>De sobines</i>	Tombat cara amunt, en posició supina.	<i>Té costum de dormir de sobines.</i>
<i>De soca i arrel</i> <i>De socarrel</i>	Íntegre, del tot; autèntic i genuí.	<i>Arrancà la mata de socarrel.</i> <i>És un valencià de soca i arrel.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>De tò</i>	Cap arrere, d'esquena.	<i>Caigué de tò i es feu mal en l'esquena; Esvarà i se n'anà de tò a terra; Fea una pudor que tirava de tò.</i>
<i>En corruixes</i> <i>En presses i corruixes</i> <i>En presses i corregudes</i> <i>A presses i correres</i>	Sense la calma necessària, de manera afanyada i precipitada.	<i>Mamprén a treballar ara, si no acabaràs fent-ho estressat i en corruixes.</i>
<i>En dejú</i>	Sense haver menjat res, sense aliment en el cos; sense notícies, falt d'informació.	<i>Estic desmayat perquè m'he fet un anàlisis i he vengut en dejú; Se n'ha anat sense explicar-me res i m'ha deixat en dejú.</i>
<i>En gros</i>	En conjunt, en general, sense detalls.	<i>Conta'm lo que t'ha passat en gros, que tinc pressa.</i>
<i>En un alé</i>	Ràpidament, en un espai de temps molt curt.	<i>Se menjà l'entrepà sancer en un alé; L'equip visitant capgirà el marcador en un alé.</i>
<i>En un bufit</i> <i>En un sopols</i> <i>En un tres i no res</i>	En un instant, en un moment.	<i>L'electriciste solucionà el problema en un sopols.</i>
<i>En pèls i senyals</i>	En tots els detalls	<i>Li contà lo que havia passat en pèls i senyals.</i>
<i>Fil per agulla</i> <i>Fil per randa</i>	Minuciosament, de manera detallada.	<i>Conta'm fil per agulla qué passà: ¡no vullc perdre'm ni un detall!; Li amollà fil per randa tota l'història sense donar-se conte que l'avorria.</i>

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemple</i>
<i>Més be</i>	No exactament.	<i>És més be gran; Estic més be nerviós.</i>
<i>Més pronte</i> <i>Més aïna / mes aïnes</i>	Té valor rectificatiu, acompanya al terme que es considera més adequat d'una contraposició.	<i>Tu dius que l'esperaràs els dos anys que estarà fòra. Més aïna crec que et cansaràs d'esperar.</i>
<i>Pensat i fet</i>	Fet en pressa, posat en pràctica només pensat.	<i>El viage va ser pensat i fet.</i>
<i>Per damunt damunt</i>	Superficialment, sense profundisar.	<i>Llegí l'informe per damunt damunt i ara no m'enrecorde de res.</i>
<i>Sense trellat ni forrellat</i>	Sense motiu, sense sentit.	<i>Escomençà a dir coses sense trellat ni forrellat.</i>
<i>Tan aïnes</i> <i>Tan aïna</i>	Tan llaugerament, tan fàcilment.	<i>Si ho pagara de la seua bojaca, no gastaria tan aïnes; Ho fa tan aïna que pareix senzill de conseguir, pero no ho és.</i>

20.4.6. Els adverbis de quantitat

Dins de l'inventari d'adverbis de quantitat distingim fonamentalment dos classes:

i. Un grup numerós d'adverbis acabats en *-ment*, que indiquen grau o quantitat: *abundantment, considerablement, escassament, exageradament, excessivament, extraordinàriament, increïblement, insuficientment, notablement, suficientment, sumament...*

Eixemples:

Dorm excessivament.

És notablement bella.

Colabora suficientment en els seus companys.

És un home escassament generós.

Se comportà de manera exageradament amable.

Riu exageradament.

Menja considerablement.

Està considerablement gros.

S'inclouen dins d'este grup adverbis com *terriblement*, *tremendament* o *horriblement*, dotats originàriament de sentit qualificatiu, pero usats en valor quantitatiu, segons mostra el fet de que no poden aparéixer junt a uns atres adverbis de quantitat, perque abdós realisen la mateixa funció gradativa: *És terriblement bella* (**És terriblement molt bella*); *És horriblement presumit* (**És horriblement molt presumit*).

ii. Els adverbis indefinits, que es corresponen formalment en els adjectius i pronoms estudiats en el capítul 14, referent als quantificadors indefinits (*poc*, *molt*, *prou*, *massa*, *gens*, *més*, *manco/menys*, *tant*).

Estos quantificadors poden funcionar com a adverbis de quantitat, modificant adjectius (*ben alta*, *molt bonica*) i uns atres adverbis (*prou prop*, *molt tranquilament*); també actuen com a adverbis modificadors del verp indicant grau, ya que els verps expressen desenrols continus susceptibles de quantificació gradativa (*menja poc*, *camina moltíssim*):

QUANTIFICADORS

<i>Usos com a modificadors nominals</i>	<i>Usos com a adverbis de quantitat</i>
<i>Hi han pocs alumnes en classe.</i>	<i>Està malalt i menja poc.</i> <i>Pere pareix poc espavilat.</i> <i>Chimo treballa poc organiadament.</i>
<i>Hui ha rebut moltes visites.</i>	<i>Corre molt.</i> <i>És molt ràpit.</i> <i>S'acostà caminant molt tranquilament.</i>
<i>No m'agrada la sopa perque té massa sal.</i>	<i>Dorms massa.</i> <i>La fruita està massa verda.</i> <i>Nos saludà massa efusivament.</i>
<i>No hi han prou regals per a tots.</i>	<i>Ya he estudiat prou per hui.</i> <i>Estic prou content en el resultat.</i> <i>Acabà la faena prou satisfactòriament.</i>

<i>Usos com a modificadors nominals</i>	<i>Usos com a adverbis de quantitat</i>
<i>No menja gens de pa.</i>	<i>Últimament no treballes gens. La seua núvia no és gens simpàtica. No es comportà gens amablement en mi.</i>
<i>No tindràs tantes oportunitats en el futur.</i>	<i>No és convenient arriscar tant. No és tan alt. No es comportà tan cavallerosament.</i>
<i>En la següent estació pujaren més persones al vagó.</i>	<i>Si vols traure matrícula d'honor, has d'estudiar més. Últimament pareix més prim. ¡Menja més educadament!</i>
<i>Enguany s'han presentat a l'examen manco (menys) estudiants.</i>	<i>Està a règim i per això menja manco. Des de que s'ha aprimat se cansa menys quan fa deport. Hui estic un poc manco preocupat. Esta coca t'ha eixit menys dolça. Des de fa temps dorms manco plàcidament. Encara que no m'ha quedat clar del tot, esta volta s'ha expressat menys confusament.</i>

- a) L'adverbi *manco*, forma viva en la llengua valenciana actual, està documentada en els escritors valencians des de ben antic. És apta, per tant, per a tots els registres, tant informals com formals. Igualment és adequada per a tots els registres la forma *menys*, la qual, ademés de ser emprada des de sempre en la nostra lliteratura, no és desconeguda en valencià modern.²⁹⁹
- b) Junt a *manco* i *menys*, el valencià usa freqüentment les construccions *més poc* i *no tant* per a indicar la quantitat inferior: *Posa'm més poc*.

²⁹⁹ No obstant, *menys* té actualment un us més reduït que *manco*. El balear també utilisa la forma *manco*, l'occità usa *mens* i el català no lliterari o estàndart ha tendit a substituir-la pel castellanisme *menos*.

c) A diferència dels quantificadors nominals (*moltes persones, pocs hòmens*), els adverbis de quantitat mai concorden en l'adjectiu al que modifiquen (*peix poc fet, carn poc feta, peixos poc fets, carns poc fetes*).

d) El quantificador *massa* pot originar interpretacions ambigües quan apareix en oracions transitives que indiquen hàbits. En eixe cas, la tria entre l'interpretació com a especificador nominal quantitatiu o com a adverbi en sentit freqüentatiu depén únicament de la pronunciació: si actua com a especificador del nom, se pronunciarà juntament en el substantiu (*Ma filla menja massa peix = ne menja massa, de peix*); en canvi, si funciona com a adverbi de freqüència, farem una pausa entre este i el nom: *Ma filla menja massa / peix = menja peix en massa freqüència*.

e) *Ben*, variant formal que adopta l'adverbi de manera *be* quan té valor gradatiu o intensificador:

El chiquet està ben content en el seu joguet.

¡Mira-la, qué ben pagada va en el seu vestit nou!

f) Uns altres adverbis no indefinits no acabats en *-ment*: *casi, a penes...*

A penes indica que s'ha conseguit per molt poc un determinat límit. Se destaca que el límit s'ha conseguit apuradament i s'inferixen valoracions negatives: *A penes sap sumar; A penes guanya per a menjar*. A causa d'estes inferències, en oracions afirmatives est adverbi funciona com els tèrmen negatius: *A penes sap sumar = No sap sumar a penes; A penes guanya per a menjar = No guanya a penes per a menjar*.

Inversament, de l'adverbi *casi*³⁰⁰ se deriven inferències positives valoratives, precisament perque senyalen que no s'ha conseguit el límit per molt poquet: *Lluís casi guanya la correguda*.

g) En algunes comarques s'utilisa l'adverbi *alamon* per a indicar quantitat o grau considerable, com a sinònim expressiu de *molt/molta/molts/moltes*:

Era una casa alamon gran.

Hi havia estudiants alamon fent coa a la porta.

³⁰⁰ La variant *quasi* ha caigut en desús en la llengua actual.

20.4.6.1. Locucions de quantitat

<i>Locució</i>	<i>Significat</i>	<i>Eixemples</i>
<i>A bondó</i> <i>A cabaços</i> <i>A grapats</i> <i>A manta</i> <i>Cosa de no dir</i>	En molta quantitat, abundantment.	<i>En este carrer és molt difícil aparcar perquè hi han guaus permanents a bondó; Guanya diners a grapats; Eixe pilotari té força a cabaços; Coneix gent a manta; Menja cosa de no dir.</i>
<i>Bona cosa</i> <i>A montó</i>	Molt; en abundància.	<i>Est automòvil corre bona cosa; Beu a montó cervesa; Treballa a montó.</i>

20.4.7. Els adverbis de distinció

Els adverbis de distinció identifiquen i distinguen un element, emfasisant-lo front als demés elements de l'oració (*S'acostaren tots els germans, excepte Pere*) o front als altres elements de la seua classe: *Begueren sobretot vi* (front a unes altres classes de beguda).

Funcionen com a adverbis inclús quan emfasisen un substantiu, perquè en eixe cas realment no incidixen aïlladament en el dit substantiu, sino sobre la relació que este manté en el verp. Per això, l'adverbi de distinció pot situar-se junt al verp, en conte de junt al substantiu: *M'agraden únicament els esports de risc = Únicament m'agraden els esports de risc.*

Ne tenim de diverses classes:

- Almenys, a lo manco, al manco* senyalen el límit mínim dins d'un conjunt: *Necessitaré almenys cent euros; Ha guanyat a lo manco tres campionats de pilota en els últims anys.* Quan no es referixen a elements d'un conjunt, sino a accions verbals, tenen valor més pronte conjuntiu: *Si no vols dir-me qué et passa, dis-me a lo manco si et puc ajudar.*
- Excepte, salvo, menys, manco* i *a excepció de, llevat de, tret de, fòra de* trauen o resten del conjunt l'element en qüestió: *Li agraden totes les assignatures llevat de les matemàtiques; Acodiren tots, excepte Lluís.*
- Sobretot, particularment, principalment...* afigen al conjunt un nou element, destacant-lo: *Escolta principalment música clàssica; Com és oficinista, treballa principalment assentat.*

- d) *Fins, inclús, també, tot i, i tot* introduïxen un terme dins d'un conjunt del que no s'esperava que formara part: *Estaven tots els familiars, tot i la tia Enriqueta, que mai ix de casa;*³⁰¹ *He aprovat totes les assignatures, inclús les Matemàtiques, que no m'agraden gens.* Contràriament, *ni tan sols* senyala un límit mínim no conseguit: *Ni tan sols m'ha tocat per telèfon.*
- e) *Únicament, a soles, només, solament* i els adverbis antics *sols* i *rònegament*, hui en desús en la llengua oral, discriminen un element com a únic rellevant dins del conjunt: *Només la mala sort impedí la classificació del jugador de raspall.*

20.4.8. Els adverbis interlocutius

Els adverbis d'interlocució expressen la reacció d'un receptor a l'enunciat d'un emissor dins de l'intercanvi comunicatiu. Mostren conformitat o acceptació els adverbis i locucions *sí, clar, d'acort, be* i *bo*; i rebuig, *en absolut*, i la forma *no*, que funciona com a adverbi interlocutiu de negació quan encapçala una resposta.

L'adverbi *clar* té una força de conformitat superior i presenta l'acceptació com a fet natural, inclús per damunt dels impediments o obstacles que comporta implícitament l'enunciat de l'interlocutor. Funcionen de manera equivalent a *clar* les formes *naturalment* i *per supost*.

L'adverbi *ausades* (o la seua variant *a gosades*) indica una conformitat emfàtica en l'interlocutor, equivalent a *certament, en veritat*. Aixina, en el següent intercanvi comunicatiu entre els parlants A i B:

A.- *Compraré cireres per a Cento, ad ell li agraden.*

B.- *Ausades. Se'n menja un bon grapat totes les vesprades*

el parlant B per mig de l'adverbi *ausades* no es llimita a confirmar l'afirmació del seu interlocutor, sino que la recolza emfàticament, per això és possible que continue el seu enunciat dient *Se'n menja un bon grapat totes les vesprades*, pero no és admissible *Ausades: li agraden un poquet*, perque el valor atenuador d'est últim enunciat entre en contradicció en el valor intensificador de *ausades*.

La forma *ausades* pot introduir una oració de relatiu (*Ausades que està bo l'arrosset*) i admet reforç en les locucions *A ausades i bugades, a ausades (i) causades, ausades que sí* o *ausades i canyades*, aixina com en l'exclamació de contrarietat *Ausades ma vida*.

Com la forma *ausades* ya és en sí mateixa emfàtica, el seu reforçament dona freqüentment com a resultat un matís negatiu de confirmació desaprovatòria:

³⁰¹ Pel contrari, no és correcte l'us de *tot i* com a sinònim de *a pesar de* (en expressions com **Tot i intentar-ho, no ho conseguí*, en lloc de *A pesar d'intentar-ho, no ho conseguí*), mes que s'haja difòs recentment per influència de la normativa catalana.

A.- Ya saps que m'encanta eixir de festa en els amics.

B.- Ausades i bugades (i aixina no conseguiràs estalviar ni un gallet per a la boda).

El funcionament dels demés adverbis d'interlocució pot observar-se en estos eixemples:

A.- ¿Anem al cine esta nit?

B.- Sí / D'acort / Bo / Be.

A.- ¿Escoltes lo que et dic?

B.- Naturalment / Clar (a pesar de que tu hages pogut pensar que estava distret).

A.- Encara que és molt tart, ¿podries fer el favor d'acostar-me al centre en coche?

B.- Clar / Naturalment.

A.- ¿Estàs cansat?

B.- No / En absolut.